

Sakari Rehell

Johdanto

VAPO oy on tilannut kasvillisuutta ja maisemaa käsittelevän selvityksen Puronlatvasuon-Vengassuon alueelta. Maastotyöt tehtiin 17 kesäkuuta ja 14 elokuuta.

Tutkimusalue kattaa VAPO:n alueet, mutta myös niiden ympäristöä on tutkittu niin, että voidaan arvioida mahdollisen turvetuotannon vaikutusta kokonaisuuteen. Alueelta on pyritty saamaan riittävä kuva sen kasvillisuustyypeistä ja luonnon merkittävyydestä. Maastotarkastelun lisäksi apuna on käytetty mustavalkoisia ilmakuvia. Suosta kirjoitetussa kuvauksessa on kasvillisuudesta mainittu esiintyvät suotyypit Eurolan ym. (1995) Suokasvillisuusoppaan mukaan. Lajistosta on mainittu lähinnä erityisen runsaita lajeja, indikaattorilajeja sekä erikoisia lajeja. Kunkin suotyypin peruslajistoa löytyy käytetyn suotyyppioppaan kuvauksista.

Tutkimusalue on jaettu kahteen osa-alueeseen. Ne on rajattu niin, että ne ovat vesitaloudeltaan ja luonnoltaan mahdollisimman yhtenäisiä. Näin tuotantoa koskevia ratkaisuja voitaisiin mahdollisesti tehdä näiden rajojen mukaisesti.

Yleiskuvas

Tutkimusalue sijaitsee Vengasvaaran saumaharjujakson eteläpuolisella, tasaisella, runsassoisella alueella. Pääosa kivennäismaista on vähäisiä, matalia moreenisarekkeita. Vengasharjun kapea ja selväpiirteinen, mutta katkeileva harjujakso kulkee luode-kaakko -suuntaisesti tutkitun alueen keskellä. Tämä harju jakaa suoalueen kahteen osaan: harjun lounaispuolella aukeaa Puronlatvasuo (osa-alue I) ja koillispuolella Vengassuo (osa-alue II).

Molemmat osa-alueet ovat keskikokoisia, vesitaloudeltaan tyypillisiä aapasointa, joiden reunoille tulee vesiä ympäröiviltä pieniltä kankailta ja ojitetuilta soilta. Soilla vedet virtaavat saranevoilla ja saraisilla rimpinevoilla pohjoiseen ja itäiseen suuntaan. Suon reunoilla avosuot rajoittuvat yleensä jyrkästi kangasmetsiin tai ojitettuihin alueisiin.

Puronlatvasuolle vesiä tulee etenkin lounaispuoliselta hiekkakaartojen ja ojitettujen soiden muodostamalta alueelta. Suolla on luhtaisia saranevoja etenkin siellä, mihin vesiä em. ojikolta eniten tulee. Keskustassa on myös rimpinevoja laajalti. Jänneet ovat matalia, välipintaisia, rimmet ovat sarapintaisia. Yleensä rimpinevat ovat ravinteisuudeltaan heikosti mesotrofisia, heikosti luhtaisia. Suon kaakkoisnurkka on muuta suota karumpi, täällä vallitsevat lyhytkorsi- ja kalvakkanevat.

Suon pohjoislaidalla virtaus keskittyy kahteen puroon. Pohjoisnurkan Kolehviojan lähtöpaikka on märkää rimpinevaa, jossa puro on luhtaisten juotin keskellä. Alempana puro virtaa luhtaisten nevakorpien keskellä. Koillisreunan puro taas alkaa nevarämeiden ja isovarpuräiden keskeltä, harjun reunalla siihen liittyy kaakosta vähäinen, osin turpeeseen erodoitunut puro. Kohdassa, missä puro virtaa harjun poikki, sen reunoilla on molemmiin puolin tihkupintaisia lähteikköjä ja ruohoheinäkorpea. Tämän koillispuolella puro painuu piiloon karujen rämeiden alle.

Puronlatvasuolla avosuo rajautuu harjuun hyvin jyrkästi ja suon vedet lienevät ylempänä kuin harjun pohjavedet. Suovesien suotautuminen harjuun lienee varsin vähäistä, mutta paikoin on aivan harjun reunalla kapealti kausikuivan luonteista, ohutturpeista lyhytkorsinevaa, jonka esiintyminen viittaa suoveden painumiseen läpäisevään pohjamaahan.

Vengassuo sijaitsee harjun koillispuolella. Se on hiukan alempana kuin Puronlatvasuo ja näin harjun pohjavesiä purkautuu Vengassuon reunalle useasta kohdasta. Yleensä suon reunalla harjua vasten on kapealti rämeitä ja ulompana saranevoja. Pohjavesien purkautumispaikat erottuvat rehevimpinä saranevajuotteina. Yhdessä paikassa täällä on lähteistä lettokorpeakin pienialaisesti. Keskeimmällä suota ovat laajat luhtaiset saranevat ja saraiset rimpinevat. Jätteet ovat välipintaisia, rimmet saraisia. Suon pohjoisnurkka on muuta suota karumpi. Täällä on lyhytkorsinevoja ja hiukan karua rimpinevaakin. Länsi- ja luoteispuolella olevien ojien päistä tulee vettä suolle runsaasti.

Suokasvillisuus

Tavatut luonnontilaiset suokasvillisuustyytit:

Osa-alue I: Ruoho-heinäkorpi, luhtainen nevakorpi, kangasräme, pallosararäme, isovarpuräme, tupasvillaräme, oligotrofinen lyhytkorsinevaräme, mesotrofinen kalvakkanevaräme, mesotrofinen sararäme, oligotrofinen lyhytkorsineva, oligotrofinen kalvakkaneva, mesotrofinen rimpineva, oligotrofinen saraneva, mesotrofinen saraneva, luhtaneva.

Lisäksi tihkupintaista, mesotrofista lähteikköä.

Osa-alue II: Lettokorpi, kangasräme, isovarpuräme, tupasvillaräme, oligotrofinen lyhytkorsineva, oligotrofinen kalvakkaneva, oligotrofinen rimpineva, mesotrofinen rimpineva, oligotrofinen saraneva, mesotrofinen saraneva.

Kasvilajisto

Puronlatvasuon keskiosan rimpinevat ovat trofiatasoltaan oligo- ja mesotrofian rajamailla, yleensä kuitenkin heikosti mesotrofisia. Tätä osoittavat etenkin sirppisammalet (*Warnstorfia* sp), keräpäärahkasammal (*Sphagnum subsecundum*), ja rimpivihvilä (*Juncus stygius*). Luhtaisimmilla nevoilla kasvoi hentovilla (*Eriophorum gracile*). Suon pohjoisnurkassa jänteillä kasvoi myös siniheinää (*Molinia coerulea*). Koillisreunan puron varren rämeiköllä kataja ja paatsama osoittivat ravinteisuutta. Suon etelälaidan karulla nevalle oli tavallisen pullosaran seassa jonkin verran aapasaran risteymää (*Carex rostrata* X *rotundata*).

Harjun katkelman tihkupinnoilla kasvoivat mm. kiiltolehväsammal (*Pseudobryum cinclidioides*), keuhkosammal (*Marchantia polymorpha*), sirppisammalia (*Warnstorfia* sp), suohorsma (*Epilobium palustre*) ja pohjanhärkki (*Cerastium fontanum*). Harjun reunalla kausikuivaa vaikutusta osoittivat mm. tupasluikan (*Trichophorum caespitosum*) ja paakkurahkasammalen (*Sphagnum compactum*) paikoittainen runsaus.

Vengassuon tihkupintaishalla lettokorvella kasvoi mm. rassisammal (*Paludella squarrosa*), hetesirppisammal (*Warnstorfia exannulata*), kiiltolehväsammal (*Pseudobryum cinclidioides*), kampsammal (*Helodium blandowii*), pohjanrahkasammal (*Sphagnum subfulvum*), heterahkasammal (*Sphagnum warnstorffii*), kultasammal (*Tomentypnum nitens*) ja kultapiisku (*Solidago virgaurea*). Paikoin oli joitakin pensasmaisia terva- ja harmaalepän risteymiä.

Vengassuon keskiosan sara- ja rimpinevoilla kasvillisuus on samantapaista kuin Puronlatvasuon keskiosissa.

Luonnontilaisuus

Molemmat suot ovat vesitaloudeltaan jokseenkin luonnontilaisia aapasoita, vaikka niiden reunoilla onkin ojituksia melko runsaasti.

Puronlatvasuon etelä- ja lounaispuolen ojitusalueilta vedet tulvivat ojien päistä ja kulmista suon aukeaan keskiosaan. Näin suon kokonaishydrologia on pysynyt entisellään reunaojista huolimatta. Pienialaisesti kasvillisuus kyllä on muuttunut: Paikoin reunaojien tuntumassa on muutaman kymmenen metrin vyöhykkeellä heikosti kuivunutta suota, paikoin vastapainoksi ojista tulviva vesi on aiheuttanut suon vettymistä. Tämä vettyminen näkyy etenkin joidenkin sarojen ja ruohojen (mutasara, pullosara, raate) voimakkaana rehevöitymisenä ja sammalten vähenemisenä. Ainakin yhdessä kohdassa oli ojasta tullut melkoisesti hiekkaakin turpeen päälle.

Vengassuolla lähteinen harjunreuna, josta vesiä tulee suolle, on ojittamatonta. Alempana suon itäosassa on rämeille vedetty ojia. Niiden vaikutus suon avoimeen osaan on ollut hyvin vähäinen. Laajinta kuivatus on ollut aivan suon kaakkoisnurkan ojien tuntumassa, sielläkin näkyvä vaikutus rajoittuu noin 50 metrin etäisyydelle ojasta.

Molempien soiden reunametsät ovat nuorehkoja talousmetsiä.

Monikäyttö

Suot ovat syrjäisiä ja rauhallisia, lähimpiin metsäteihin on soiden reunalta matkaa yli kilometri. Kummallakin suolla on hillaa kasvavia mättäiköitä vain niukasti. Karpaloo sen sijaan on avosoilla runsaasti. Poroille saraiset suot ovat hyviä laitumia ja poroja näkyikin molemmilla soilla.

Maisema

Kumpikin suo muodostaa oman, ehjän maisemakokonaisuutensa. Suomaisema koostuu tasaisesta, laajasta neva-aukeasta, joka rajoittuu jyrkästi ympäröiviin nuorehkoihin metsiin. Tällaisina suot ovat näkymiltään miellyttäviä, vaikka varsinaisia erikoispiirteitä ei olekaan. Vengasharjun metsäinen selänne näkyy avosoille hyvin ja on maisemissa tärkeä.

Edustavuus

Suot ovat tälle alueelle hyvin tyypillisiä Pohjanmaan aapasoi. Ne ovat vesitaloudeltaan jokseenkin luonnontilaisia huolimatta siitä, että osalla reunoista on ojituksia. Erityisesti suon keskellä oleva Vengasharjun selänne on reunoiltaan ojittamaton ja tämän reunoilla tavataan hyvin vaihtelevia, kasvillisuudeltaan mielenkiintoisia soita. Täällä on mm. tihkupintaisia lähteitä ja hiukan lettokorpea sekä pienialaisia, kausikuivia suonreunoja.

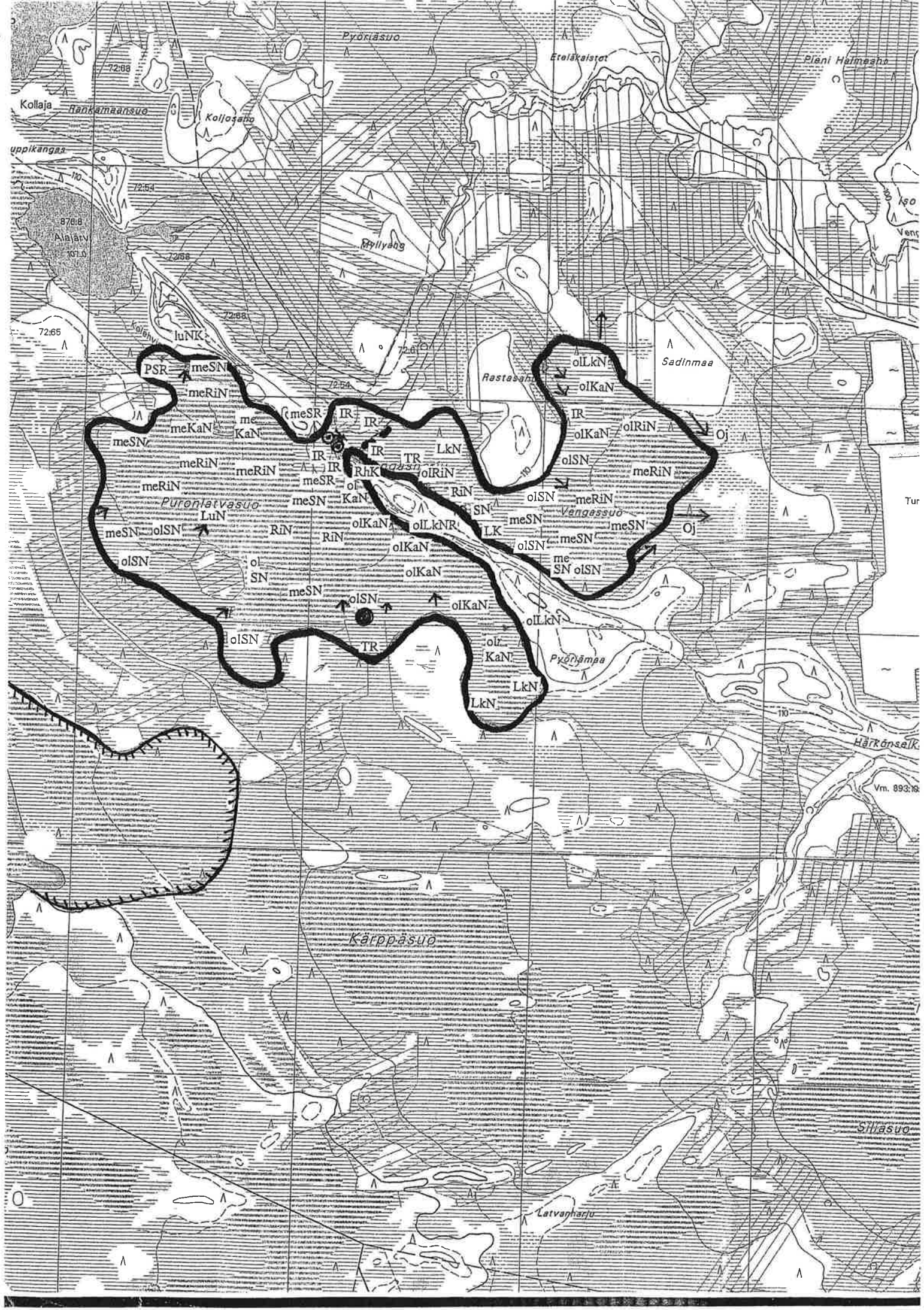
Lähin suojelealue on Kärppäsuon soidensuojelealue. Puronlatvasuon lounaisreunan ja suojelealueeseen liitettäväksi ehdotetun Kärppäsuon itäkärjen välissä on n. 300-500 metriä ojitettua rämettä, jolta vedet tulevat Puronlatvasuolle päin. Kärppäsuo on Puronlatvasuo-Vengassuohon verrattuna selvästi luonnontilaisempi, laajempi ja monipuolisempi. Pääpiirteissään suokasvillisuus on kummallakin alueella samantapaista.

Suolla tavatuista kasvilajeista aapasaran ja pullosaran risteymä on tässä maakunnassa nimetty uhanalaiseksi. Aapasara on Lapin karujen soiden kasvi, joka täällä etelärajoillaan on yleisesti risteytynyt yleisen pullosaran kanssa. Risteymä on ainakin osittain lisääntymiskykyinen ja esiintyy täällä usein itsenäisesti. Oulun Pohjanmaalta sitä tunnetaan lähinnä Pudasjärveltä joiltakin soilta. Hankalasti erotettavana risteymänä sen kaikkia esiintymiä ei varmasti ole havaittu. Puronlatvasuon esiintymä on varsin pieni ja näyttää olevan hiljalleen sulautumassa vallitsevaan pullosarakasvuostoon.

PURONLATVASUO - VENGASSUO

Karttamerkkien selitykset

	Tutkimusalueen raja
	Osa-alueiden raja
RhK	Ruoho-heinäkorpi
luNK	Luhtainen nevakorpi
LK	Lettokorpi
KgR	Kangasräme
PSR	Pallosararäme
IR	Isovarpuräme
TR	Tupasvillaräme
oLkNR	Oligotrofinen lyhytkorsinevaräme
meKaNR	Mesotrofinen kalvakkanevaräme
meSR	Mesotrofinen sararäme
oLkN	Oligotrofinen lyhytkorsineva
oKaN	Oligotrofinen kalvakkaneva
meRiN	Mesotrofinen rimpineva
oISN	Oligotrofinen saraneva
meSN	Mesotrofinen saraneva
LuN	Luhtaneva
Oj	Ojitettu alue, jota ei karttapohjassa
	Tihkupintainen lähteikkö
	Uhanalaisen kasvilajin (aapasaran risteymä) kasvupaikka
	Kohta, jossa ojasta tulee vettä ojittamattomalle suolle
	Havaittu selvää virtausta suon reunaojassa
	Kärppäsuolle esitetyn suojelualueen raja

Pyöriänsuo

Etoläksistö

Pieni Halmesaari

Kollaja Rantamaansuo

Koljoahti

Uppikangas

Hylysaari

Ala-Ahti

luNK

72.60

Sadina

PSR meSN

oLkN

meRiN

oIKaN

meSN

meSR

IR

IR

meKaN

meRiN

IR

oIKaN

meRiN

meSR

IR

oLkN

Puronlatvasuo

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

meSN

meSN

IR

oLkN

Härkönsaari

Vm. 893:18

Karppänsuo

Latvanharju

Sillänsuo

PURONLATVASUO (osa-alue I)

Maisema suon keskiosan rimpinevalta. Jänteet ovat välipintaiset, saraiset ja rimmetkin sarapeitteiset.

VENGASSUO (osa-alue II)

Saraista, osin luhtaista rimpinevaa suon keskiosissa.